

Дмитро СЕНЕЙКО

Замість вступу

У цій статті мова піде про сучасне, досить поширене явище молодіжних субкультур, специфічна діяльність яких ще належним чином не оцінена і не вивчена світовою громадськістю, рівно ж як і Христовою Церквою. Основна причина „пасивности” двох стержнів людства полягає у тому, що це соціальне явище характеризується досить пізньою появою (середина 70-х рр. ХХ ст.), і на перших стадіях поширення носило таємний характер (навіть якщо брати до уваги історію виникнення найвідоміших субкультур). Через свою „молодість” воно ще довго не претендуватиме на місце у підручнику загальної історії людської культури. Щоб усі зацікавлені могли краще зрозуміти це, без сумніву, цікаве явище молодіжної культури, пропонуємо до вашої уваги серію публікацій, в яких би детальніше висвітлювалося про цей культурний феномен сучасності. Перша стаття буде присвячена виключно теоретичному огляду поняття „молодіжна субкультура”.

Що таке „субкультура” взагалі і „молодіжна субкультура” зокрема?

Щодо найзагальнішого визначення, то субкультура – це соціальне угруповання певної кількості людей, об'єднане тим, що кожен з його представників зараховує себе до нього, тобто ідентифікує. Члени такої „спільноти” можуть формувати групи безпосереднього спілкування (власні компанії, клуби, „тусовки”), хоч їхній зв'язок одне з одним також може відбуватися і віртуально, наприклад, завдяки захопленню певним героєм чи популярним сюжетом. Зокрема, субкультура „толкієністів”, які переважно грають у ролеві ігри за мотивами повістей Толкієна („Володар Перснів”), найчастіше локалізується у власних клубах, а „поттеромани” (фанати Гаррі Поттера), як одна з наймолодших субкультур, яка ще перебуває на стадії свого становлення, згуртовані тільки віртуальним способом завдяки книгам-бестселерам Джоан Роулінг.

Кожен представник чи носій субкультури приймає норми, цінності, картину світу, стиль життя та інше за зразок свого існування, не завжди піддаючи їх осмисленню, часто-густо керуючись сліпим бажанням нових відчуттів і вражень. Але паралельно з цими внутрішніми моментами існують і зовнішні атрибути, які свідчать про приналежність до певного угруповання, як наприклад: жаргон (сленг), зачіска, одяг, зовнішній вигляд та ін. Зокрема для молодіжної субкультури „хіппі” було характерне довге волосся, а для „панків” – вистрижена голова зі смужкою волосся посередині, яка називається „ірокез”. Субкультура „скінхедів” своїм взуттям вважає тільки черевики фірми „Dr. Martins”, а „байкери” не визнають черевиків і воліють навіть влітку ходити в шкіряних чоботях, переважно з підкутою підошвою.

Найчастіше субкультури виникають довкола певного центру чи ініціатора, які проповідують певні погляди у сфері музичних стилів, способі життя, ставленні до соціальних явищ. Вони формують цілісну картину світу для учасників субкультури, випрацьовують спеціальні тексти, які набувають статусу культових (у середовищі більшості субкультур вони стають своєрідною біблією!), або у когось запозичують ці тексти і проголошують їх стосовно свого вчення. Так є зокрема у „толкієністів”, „поттероманів” як субкультур книги. Для хіппі „священними” стали праці Карлоса Кастанеди, які писалися зовсім не для цієї культурної течії, але які вони визнали за свої,

головно через те, що в них багато йшлося про вживання галюциногенних речовин, які становлять частину їх „захоплень”.

Усе вищенаведене є описом стандартної субкультури. Щодо подібних культурних феноменів сучасності, існує єдине „але” – їх учасниками є переважно молоді люди. Підлітків у субкультурах приваблює в основному можливість спілкуватися із собі подібними, а також зовнішня атрибутика, яка дає можливість демонструвати свою позицію у соціумі, власне самоствердження серед „світу дорослих” тощо.

Загалом можна виділити 5 головних характеристик молодіжних субкультур:

1. Специфічний стиль життя і поведінки;
2. Наявність власних норм, цінностей, картини світу, які відповідають вимогам певних соціальних категорій молоді;
3. Нонконформізм, тобто протиставлення себе решті суспільства, вороже ставлення і війна з його принципами поведінки, міжлюдські стосунки тощо;
4. Зовнішня атрибутика (тілесний вигляд, одяг, музика тощо), яка має символічне значення;
5. Ініціативний центр чи ініціатор створення зародження певної субкультури.

Зазначені вище загальні риси – ознаки сучасних молодіжних субкультур, особливо стиль поведінки, „вчення”, зовнішні атрибути приналежності до певної культурної течії. Вони вимагають особливої заангажованості і, навіть, скрупульозності у їх сповіданні. Це й „змушує” сучасну молоду людину, яка не вбачає жодного сенсу у своїй буденності, шляхах самоствердження чи духовній основі власного життя, нехтувати надбаннями і цінностями „дорослого” суспільства. Вона, звичайно, робить це із певним пафосом, легкістю і задоволенням. Максимум своєї уваги ця особа надає певній молодіжній субкультурі, стає залежною від принципів і впливів угруповання, а в її житті не залишається місця для чогось важливішого і суттєвішого. Для більшості молодих людей це означає загальномасштабне „ні” суспільству як такому, об’єднаному за спільністю вищезгаданих 5-ти ознак у свою „спільноту”, своєрідний „соціум”, який має становити ідеал їх світу, у межах якого вони бажають жити.

Тобто субкультурою варто назвати будь-яке об’єднання молоді із зародженням у її середовищі власних, незалежних від суспільства, елементів культури, зокрема мови (сленг), символіки (зовнішня атрибутика), традицій текстів, норм і цінностей.

Сучасна наука виводить певну класифікацію молодіжних субкультур. Загалом розрізняють такі їх різновиди:

- романтико - ескапістські субкультури (хіппі, толкієністи, байкери...);
- гедоністично - розважальні (мажори, рейвери, репери...);
- кримінальні (гопники, скінхеди...);
- анархо-нігілістичні (панки та інші).

Хотілося б звернути увагу на парадокс, який завжди присутній в існуванні молодіжних субкультур: з одного боку вони культивують протест проти суспільства дорослих, його цінностей і авторитетів, а з іншого – покликані сприяти пристосуванню молоді до цього дорослого суспільства. Загалом у їх середовищі людина прагне відшукати власне людське щастя, безтурботне життя, хоче уникнути індивідуальної чи суспільної відповідальності, відчуття „драйв”, „екстрим” через здійснення злочинів, вбивств чи аморальних дій, і так потрапляє у середовище панків, скінхедів, хіппі, гопників, навіть сатаністів, залежно від гостроти психологічних і духовних запитів людини.

Явище молодіжних субкультур вже набуло масового розповсюдження у ряді світових

держав. В Україні цей „рух” не досяг такого апогею, як це сталося, наприклад, у США, Великобританії, Швеції тощо. Од-нак вітчизняні соціологи впевнено наголошують на тому, що масове поширення хіппі, байкерів, сатані-стів, панків, реперів у нашій державі – справа недалекого майбутнього. Сьогодні їхні представники вже окупували цілі вулиці і райони обласних центрів, де для очей мільйонів їх мешканців такі досить неор-динарні молодіжні явища вже встигли стати буденними, навіть звичними. Саме тому серед громадсько-сті склалася неоднозначна думка, тим самим формуючи всі „за” і „проти” стосовно „иншої” свідомості і світогляду кожного шостого підлітка, який, згідно з міжнародними соціологічними даними, відносить себе до певного типу молодіжної субкультури.

Рок – алкоголізм – наркотики – сатанізм... Хто спроможний перервати цей ланцюг сьогodenня, яким замкнута переважна більшість молодіжних субкультур? Лише Бог і Його Церква. Сьогодні неможливо відібрати у молоді те, що стало невід’ємною частиною її світу, у якому, на жаль, немає місця для Хрис-та. Гедоністично-розважальне середовище молодіжних субкультур все більше віддаляє сучасну молоду людину від Тіла Христового. Церква у сучасному світі – єдине джерело справжнього життя і спасіння від рабства гріхів, дароване воплоченим у людське тіло Богом, який безпосередньо заснував цю спіль-ноту і через яку продовжує визволяти людей. Можливо, вона мало приваблює юне покоління незрозу-мілістю, архаїчністю, скрупульозністю своїх обрядів як „пережитків” минулих століть, які, здавалось би, сьогодні не мають жодної актуальності чи об’єктивності. Проте Христовий храм завжди нестиме для людства вимір духовного життя, яке уможливорює діалог із люблячим Творцем. У середовищі моло-діжних субкультур (своєрідному штучному „Едемі”), які нібито покликані забезпечити кожного „спраг-лого” підлітка можливістю „тусуватися” із собі подібними і відчувати виключно фізичне задоволення без суттєвих затрат енергії, докладених зусиль до праці та творчості – пошук справжнього, вічного ща-стя не є можливим! Без первинного спілкування з Богом важко підтримувати щирі, безкорисливі стосу-нки з іншими людьми, з якими Він нас робить ближчими. Не за допомогою алкоголізму, наркоманії, музики, одягу чи зовнішнього вигляду, специфічного стилю, які, як елементи самоствердження, позбав-лення від страждань, пропагують молодіжні культурні течії, через які ми начебто стаємо справжніми повноцінними людьми, обожненими благодаттю Творця, – але в молитві, у Церковному світі, а особли-во, у Євхаристії, як постійному дотику і поєднанні з Богом та ближніми.

Д. Сенейко. Молодіжні субкультури // Слово №2 (27) (2006) с. 30-31